

РЕШЕНИЕ

№ 1569

гр. София, 19.03.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ ГРАДСКИ СЪД, ГО I-23 СЪСТАВ, в публично заседание на осми март през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: Божана Желязкова

при участието на секретаря Ива Ат. Иванова
като разгледа докладваното от Божана Желязкова Гражданско дело № 20231100104182 по описа за 2023 година

Съдът е сезиран с иск с правно основание чл.26 ЗОДОВ за присъждане на обезщетение за причинени неимуществени вреди от нарушаване на правото на ищеца за разглеждане в разумен срок на висящо сл. дело № 1/1991г. по описа на Прокуратурата на Въоръжените сили, впоследствие преобразувано в сл. дело №780-II/1998г. по описа на ВОП-София, а сега ДП № II - 048/1999 по описа на ВОП-София, образувано през януари 1991г.

ИЩЕЦЪТ- М. М. С., ЕГН *****, действащ чрез адвокат М. И., САК, твърди, че е жертва на т.нар. „възродителен процес“, като е бил преследван от държавните органи, отделен от семейството си, затворен в затвора в Белене, впоследствие насилствено заселен в различни краища на България, а накрая и принуден да я напусне. Описва подробно страданията, които е изживял в този период, условията на живот, които е имал в затвора, липсата на социални контакти с близки и приятели, нахърняването на човешкото му достойнство, отнемането на възможността да има нормален и спокоен живот. Поддържа, че след като напуска територията на страната се среща с други жертви на възродителния процес и години наред заедно се опитват чрез контакт с Прокуратурата на Република България и други държавни органи да получат информация за развитието на образуваното във връзка с процесните събития наказателно производство, но усилията им остават напразни. Не получавали съдействие, не могли да повлияят по никакъв начин на движението на делото, а то продължавало изключително дълго време и никой не търсил от тях никакви данни във връзка с качеството им на пострадали, въпреки че били предоставили информация за контакт в многобройните си молби и становища до Главния прокурор. Първите разпити на пострадалите, включително и на него, започнали след 2000 г., а делото било образувано още 31.01.1991 г. Същото било спирано многократно, често неоснователно както е прието на няколко пъти от съда при подаваните искания за ускоряване на

производството от страна на пострадали, връщано от съда за поправка на допуснати процесуални нарушения, липсвала ефективност на действията на държавните органи при събиране на доказателства, при извършване на съдебни поръчки, при провеждането на други процесуалните действия, както и при изпълненията на даваните от съда указания по движението му. В резултат от това разследването и досъдебната фаза на делото продължила 32 години като обвинени били само 5 лица, като намира, че ангажираните държавни органи целенасочено са бавили производството, докато накрая умират обвинените лица и от никой не може да потърси отговорност за причинените на толкова много хора, включително и на него, неимоверни болки и страдания. Поддържа, че не може да се намерят нито разумни, нито обективни причини за продължителността на процесното дело като неговата продължителност е довела до отказ от справедливост за пострадалите. Сочи, че дългата продължителност на производството, излизаща извън всякакви разумни срокове и приравняваща се изцяло на липса на правосъдие е задълбочила страданията му и чувството му, че за него никога няма да има справедливост, възникнало още по време на самия възродителен процес, когато невинен е принуден да търпи незаконосъобразно държавна репресия и да се бори сам с непосилни условия на живот, далеч от скъпите си хора. Намира, че държавата в лицето на ангажираните в процеса органи, го е лишила от правото да получи справедливост поне като види наказани виновните за това, което му е причинявано с години. Така накрая никой няма да бъде наказан за своеволията, на които е бил подложен и той, и семейството му покрай него. Всички страдания започнали, когато бил на 37 години, а към момента е на 75 години и вече е уверен, че един живот няма да му стигне да види наказани за престъпленията срещу него. Очакванията му за правовата държава, в която се твърдяло, че се е превърнала България, били излъгани и загубил всякакво доверие в нейните институции. Бил съкрушен от това, че явно никога няма да получи справедливост. Бил лишен и от възможност да получи репарирание на множеството имуществени вреди, които е претърпял вследствие самия възродителен процес, както и да търси обезщетение за причинените му неимуществени такива, тъй като делото така и не достигнало до съдебната си фаза, в която да може да участва и да предяви претенциите си. Поддържа, че процесното дело има изключително висок залог за него, тъй като касае основни жизнени негови интереси и права. Предвид изложеното намира, че ответникът следва да понесе отговорността за нанесените му неимуществени вреди в резултат от неразумната продължителност на процесното дело, като претендира същият да бъде осъден да му заплати сумата от 124 000 лв., ведно със законната лихва, считано от 25.03.2020 г. до окончателното изплащане. Представя писмени доказателства, прави доказателствени искания и претендира разноски за производството.

ОТВЕТНИКЪТ- ПРОКУРАТУРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, гр. София, бул. Витоша № 2, оспорва исковете по основание и размер. Оспорва на ищеца да са причинени всички твърдени с исквата молба вреди, както и наличието на причинно-следствена връзка. Обосновава продължителността на производството с фактическата и правна сложност на правния спор, като излага подробно становище по приложението на изведените от практиката на ЕСПЧ критерии за преценка на разумността на срока. Заявява възражение за

погасяване на по давност на част от претенцията, както и оспорва претендираната законна лихва, включително началния момент на нейната дължимост. Намира предявения размер на обезщетението за прекомерен. Моли съда да отхвърли предявения иск като неоснователен и недоказан. Излага подробно становище.

Съдът, след като обсъди направените доводи и прецени доказателствата по делото в съответствие с изискванията на разпоредбата на чл.235 от ГПК, намира от фактическа страна следното.

С представените по делото, неоспорени и приети писмени доказателства, а именно заверени копия от документи по досъдебно производство № Н-048/1999 год. по описа на Военно-окръжна прокуратура - гр. София- обвинителен акт по сл.дело 1/1991 год.; пр.дело № 03/1993 год.; разпореждане по НОХД № 01/1994 год.; обвинителен акт по сл.дело 1/1991 год. пр.дело № 04/1997 год.; разпореждане по НОХД № 01/1998 год.; постановления за привличане на обвиняеми; определение № 98/04.05.2018 год. на СГС; заключение на етнико-историческа експертиза; писма, относно съдебна поръчка- се установяват фактическите твърдения, изложени от ищеца в ИМ.

За установяване на неимуществените вреди са събрани гласни доказателства.

Свидетелят А.Х.Ч. (съпруга на ищеца) сочи, че в периода 1984-1989 г. живеели в гр. Разград. Мъжът ѝ бил барман, а тя работела в търговията. През 1989 г. семейството им са изселило в Турция. Живяли в Измит, който се намира близо до Истанбул, азиатската част. Когато отишли там отначало им било трудно, две години живяли там. След това отишли в Истанбул, понеже в Измит нямало работа. И сега живеели там. Тя започнала работа обаче мъжът ѝ здравословно не бил много добре заради това, което бил изживял в Белене. Той разбрал, че се води процес в България срещу виновници. Той лежал в Белене 48 месеца. След това бил интерниран в едно плевенско село, от там го освободили и трябвало да отиде в едно разградско село, той не отишъл, направо се изселел в Турция. В Турция имало сдружение, там се събирали и постоянно говорили за този процес и се надявали, че ще има справедливост. Мисли, че го викали в София да го разпитват като свидетел. В Турция е разпитван за този случай в България още през 1989 година. След това не може да си спомни дали е разпитван. Очаквал края на този процес, все за това говорят, обаче този край не го виждал и затова се безпокоял. Той много зле го преживявал. Казвал: „толкова години съм лежал, нищо няма още“. Като отишли в Турция той близо 10 години не можел да работи, все по болници. Психически го преживявал.

При така установената фактическа обстановка, от правна страна съдът намира следното.

Искът е процесуално допустим, доколкото е насочен срещу надлежен процесуален субституент на държавата, като субект на особената деликтна отговорност, регламентирана от чл. 7 на Конституцията на Република България (КРБ), вр. с чл. 2б, ал. 1 от ЗОДОВ и са изложени твърдения за претърпени от ищеца неимуществени вреди поради забавянето извън разумния срок на конкретно наказателно производство.

Нормата на чл. 2б, ал. 1 от ЗОДОВ постановява, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани и на юридически лица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, § 1 от Конвенцията. Съгласно чл. 6, § 1 от КЗПЧОС всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Логичното и систематично тълкуване на цитираните норми обосновава извод, че за ищеца се поражда потестативното право да претендира обезщетение за претърпените от него вреди, когато са изпълнени и двете кумулативно дадени предпоставки: 1) наказателното обвинение е срещу него и 2) наказателното производство е продължило извън разумния срок. Но в съдебната практика последователно се приема, че в обхвата на разпоредбата на чл. 6, § 1 от КЗПЧОС попадат както страните в едно наказателно производство, така и всеки гражданин, чиито права и задължения се засягат пряко и решаващо от производството. Т.е. понятието "граждански права и задължения" от чл. 6 § 1 от КЗПЧОС, към който пряко препраща чл. 2б, ал. 1 от ЗОДОВ, не се стеснява само до страните по гражданско и наказателно производство. То обхваща и пострадалите, които са претърпели имуществени или неимуществени вреди от престъплението, както и други лица, чиито права и задължения се засягат пряко от производството.

Процесното досъдебно производство, неприключило и към момента на приключване на съдебното дирене по настоящото гр. дело, което е било образувано първоначално като сл. дело № 1/1991 г., е водено за престъпления по чл. 387, ал. 2, вр. с, ал. 1 от НК - за злоупотреба и превишаване с власт с цел постигане на консолидация на българската нация чрез принудителна смяна на имената на български граждани, принудително затваряне в места за лишаване от свобода в Белене, принудително установяване в друго населено място, принудително преместване от работа, забрана за използване на характерни за мюсюлманите религиозни символи, говоренето на турски език на обществени места и др., довели до масовото изселване на значителна част от българските граждани с турско етническо самосъзнание в Република Турция през лятото на 1989 г. Вредните последици от престъплението по чл. 387, ал. 2, вр. с, ал. 1 от НК се изразяват в засягане на основни човешки права на лицата, спрямо които са били предприети ограничителните мерки. В този смисъл съдът приема, че ищецът е пострадал от проведения в периода от 11.01.1985 г. до изселването му в Република Турция през 1989 г. възродителен процес, тъй като спрямо него са били извършени действия при злоупотреба и превишаване на власт, поради което има право да претендира обезщетение от продължителността на производството, т.е. ищецът е материално правно легитимиран да претендира вреди на собствено основание, доколкото в общ смисъл резултатът от разследваното престъпление е настъпил в собствената му правна сфера, като представител на турската етническа общност в Република България през периода, за който се твърди да са извършени престъпните действия, разследвани по досъдебното производство.

По делото е установено, а и не се оспорва от ответника, качеството му на участник, поради което за него възниква качеството на "жертва" по смисъла на практиката по чл. 6, §. 1 от КЗПЧОС на ЕСПЧ. Това му качество е възникнало от момента на образуване на досъдебното производство и именно от този момент следва да се определи неговата продължителност, респ. разумността на тази продължителност, а не от уреждането на иска по чл. 2б, ал. 1 от ЗОДОВ (в сила от 15.12.2012 г.). Предявеният иск представлява вътрешноправно средство за реализиране на отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани (вкл. и ищеца) от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, §. 1 от КЗПЧОС.

Относно преценката дали е спазен разумен срок за разглеждане на делото съдът изхожда от критериите, заложи в чл. 2б, ал. 2 от ЗОДОВ, като се взема предвид общата продължителност и предмета на производството, неговата фактическа и правна сложност, поведението на страните и на техните процесуални или законни представители, поведението на останалите участници в процеса и на компетентните органи, както и други факти, които имат значение за правилното решаване на спора. Изброените критерии в чл. 2б, ал. 2 от ЗОДОВ са дадени примерно, а не изчерпателно.

Не се спори между страните, а и от събраните по делото писмени доказателства се установи, че наказателното производство е образувано на 31.01.1991 г. и до предявяването на иска - 06.04.2023г., то е висящо в досъдебната си фаза. Следва, че продължителността на наказателното производство към момента на образуване на настоящото дело е около 34 години. Съдът приема, че от този период следва да бъдат приспаднати периодите от време, през които производството по делото се е намирало в съдебна фаза поради предаване на обвиняемите на съд с внасяне на обвинителен акт, тъй като в тази фаза на наказателния процес функцията по ръководство и решаване е възложена на съда, съответно отговорността за тяхната разумна продължителност е на съда, а не на прокурора по делото.

Продължителността на тези периоди от време е една година и десет месеца, който следва да бъде приспаднал от общата продължителност на наказателното производство.

Съдът съобрази обстоятелствата, обосноваващи инкриминираното деяние и обема на доказателствата и доказателствените средства за тяхното установяване, включително и необходимостта от установяване на пострадалите от деянието, което е от значение за определяне на характера и размера на вредите. Т.е. налице е фактическа сложност, която в една или друга степен дава отражение на правната сложност на делото, доколкото деянието представлява усложнена престъпна дейност.

Специалният закон урежда отговорността на държавата за вреди, причинени от действията на нейните органи, когато между двете (отговорността и вредите) съществува причинно следствена връзка, което следва и от общата разпоредба на чл. 51, ал. 1, изр. 1 от ЗЗД, която връзка не може да се предполага. В този смисъл съдът намира, че необходим елемент от фактическия състав е установяване на сочените неимуществени вреди, причинна връзка с установеното нарушение за разглеждане на делото в разумен срок и размер на претендираното обезщетение. Следва да се отрази, че на репарирание подлежат само

действително настъпилите вреди (съгласно приетото в т. 11 от Тълкувателно решение (ТР) № 3/22.04.2005 г. по тълкувателно гр. дело № 3/2004 г. на ОСГК на ВКС), а не предполагаемите, респ. недоказаните такива. По силата на чл. 154, ал. 1 от ГПК тази връзка (между сочените от ищеца неимуществени вреди и установеното нарушение за разглеждане на делото в разумен срок) трябва да бъде доказана от ищеца, извън случаите, когато се претендират вреди в рамките на обичайните такива.

С исковата молба са изложени твърдения, че неразумната продължителност на висящото наказателно производство е повлияло неблагоприятно върху неимуществената сфера на ищеца, което е намерило отражение до изключително изострено чувство за несправедливост, до силно разочарование от държавата и правовия ред, чувствал се съкрушен.

Настоящият съдебен състав, преценявайки всички събрани по делото доказателства в тяхната съвкупност, приема, че ищецът не доказва при условията на пълно и главно доказване - без да остава съмнение за осъществяването на твърдените от него факти, настъпването на неблагоприятно въздействие върху неимуществената му сфера, което да е в причинна връзка с установеното нарушение за разглеждане на делото в разумен срок. Нито едно от събраните доказателства не може да обоснове извод, че ищецът е бил съкрушен. Не се установи и да изпитва чувство на безпомощност и безсилие пред институциите.

Настоящият съдебен състав изцяло не кредитира показанията на ищцовия свидетел А.Х.Ч., който преценени в светлината на чл. 172 от ГПК, счита тези показания за пристрастни, дадени във вреда на ответника, доколкото се установи от неговите показания, дадени пред настоящия съдебен състав, че свидетелят е съпруга на ищеца.

Но такъв извод не може да се обоснове и по отношение на отражението върху неимуществената му сфера от неприключилото процесно досъдебно производство. Да се приеме обратното, т.е. при липса на събрани доказателства, че ищецът е претърпял сочените в исковата молба неимуществени вреди от неприключването в разумен срок на сл. дело № 1/1991 г., преобразувано в сл. дело № 780-II от 1998 година на ВОП - София, а понастоящем ДП № II-048/1999 по описа на ВОП-София, би било равно на тяхното презюмиране, без законодателят да е въвел такава презумпция с правна норма. Последното (приемането за реално настъпили вреди, които не са доказани с доказателствените средства по ГПК) би било в пряко противоречие с принципите на гражданския процес - за състезателното начало (съгласно чл. 8 от ГПК); равенството на страните (чл. 9 от ГПК) и за установяване на истината (чл. 10 от ГПК). Съдът съобрази, че според практиката на ЕСПЧ е налице силна, но оборима презумпция, че неразумната продължителност на производството води до неимуществени вреди (в този смисъл е Решение на ЕСПЧ от 20.03.2006 г. по дело Скордино срещу Италия). Но в конкретния случай при ищеца не се установяват такива вреди от неприключването в разумен срок на сл. дело № 1/1991 г., преобразувано в сл. дело № 780-II от 1998 година на ВОП - София, а понастоящем ДП № II-048/1999 по описа на ВОП-София. Поведението на ищеца е индикатор до каква степен това производство е имало значение в личностната му сфера (в този смисъл виж решение № 320 от 27.12.2016 г. по гр. дело № 2403/2016 г. на ВКС, IV г. о., ГК).

По изложените съображения при разглеждания случай неимуществените вреди от воденото и неприключило досъдебно производство, не могат да се считат в рамките на обичайните такива за ищеца (както приемат в част от практиката си ВКС и ЕСПЧ). Т.е. ищецът не е доказал иска си по основание. Съдът приема за установено, че действително ищецът е пострадал от деяния с висока степен на обществена опасност, извършени през периода от 11.01.1985 г. до изселването му в Република Турция през 1989 г., при което са били накарнени неговите основни права и свободи - било е ограничено правото му на свободно придвижване, на етническа принадлежност, произход, религия, убеждения и др., **но тези вреди не подлежат на обезщетяване по реда на чл. 26, ал. 1 от ЗОДОВ, тъй като законодателят е уредил тези обществени отношения в Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица (ЗПГРРЛ). Т.е., след като ищецът е бил реабилитиран с Решение на Народното събрание на Република България - обнародвано в ДВ, бр. 44 от 01 юни 1990 г., то той има право на обезщетение за претърпените от него имуществени (а за такива твърдения дори не са въведени) и неимуществени вреди, съобразно чл. 4, ал. 2 от ЗПГРРЛ. В този смисъл вредите от осъществената спрямо него репресия по време на възродителния процес са извън обхвата на настоящото производство и не могат да обосноват извод за основателност на предявения иск по чл. 26, ал. 1 от ЗОДОВ.**

По изложените съображения съдът приеме, че по делото не се установяват твърденията от ищеца неимуществени вреди от неприключването в разумен срок на сл. дело № 1/1991 г., преобразувано в сл. дело № 780-II от 1998 година на ВОП - София, а понастоящем ДП № II-048/1999 по описа на ВОП-София. Доколкото в настоящото съдебното производство не се установи наличието на законовите предпоставки на предявения иск, то същият следва да бъде изцяло отхвърлен, като неоснователен.

По съдебните разноски:

С оглед изхода на делото разноски се дължат само на ответника, но такива не са релевирани, нито са осъществени, поради което и съдът не ги присъжда.

По изложените съображения съдът

РЕШИ:

ОТХВЪРЛЯ предявения от М. М. С., ЕГН *****, с постоянен адрес: гр. Асеновград, ул. ****, обл. Пловдив, действащ чрез адвокат М. И., вписан в САК, със съдебен адрес и адрес призоваване и връчване на книжа: гр. София, ул. ****, офис 28, против Прокуратурата на Република България, с адрес: гр. София, бул. "Витоша" № 2, иск с правно основание чл.

2б, ал. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, за осъждане на ответника да заплати на ищеца сумата от 124 000 лв., представляваща обезщетение за причинени неимуществени вреди от нарушаване на правото на разглеждане и решаване в разумен срок на следствено дело № 1/1991 г., впоследствие преобразувано в следствено дело № 780-II/1998 г. и преобразувано в досъдебно производство № II-048/1999 г. по описа на Военноокръжна прокуратура - София, ведно със законната лихва, считано от 25.03.2020 г. до окончателното изплащане лева, като НЕОСНОВАТЕЛЕН.

РЕШЕНИЕТО подлежи на обжалване пред САС в двуседмичен срок от съобщаването му на страните.

Съдия при Софийски градски съд: _____